

ACC. N:R M. 15494: 1-7

Landskap: Skåne
Härad: Bjäre
Socken: Torekov
Uppteckningsår: 1961

Upptecknare: Ingemar Jeppsson, Lund
Berättare: John Theodor Jönsson
Berättarens yrke: stenhuggare
Född år 1875 i Ramsjöstrand, V. Karups sn.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vaktepåg. s. 1.

Sillhandlare. s. 1-2.

Arbete vid stenkrossarna. s. 2-4.

m.m.

Visor. s. 4-7.

Skriv endast på denna sida.

Jag är född här i Ramsjö, och innan jag konfirmerades, var jag vak-
tepåg och hade fyra öre om dagen. Det höll jag på med i två somrar. Sedan flyt-
tade jag till min farbror - jag var då konfirmerad - och hade 15 kronor för
sommaren. Bodde i Tönaby strax vid Torekov och sedan på olika gårdar runt Tore-
kov.

Sedan tjänade jag hos en bonde som hette Isak Bengtsson; han var
sillahandlare, fiskhandlare, lump- och skrothandlare, ja, han handlade med allt.
Där tjänade jag i $7\frac{1}{2}$ år.

När det så var sillafiske i Torekov, körde vi dit, och han köpte
upp den mesta fisken i Torekov. Då var det liv i Torekov. Vid hamnen var det
fullt med hästar och vagnar; man sålde äpplen, päron, plommon och karameller,
förutom fisk förstås. Ja, det var så fullt med folk, att man måste tränga sig
fram. Var det fullt med sill, var torekovfruarna så malliga, att dom nästan
inte gick att prata med.

Vi läste sillen efter två hästar varenda dag, och sedan såldes den
i Voxtorp eller Åby, som Klippan kallades på den tiden. Det hela var uppgjort
så, att jag mötte Bengtsson i Östra Ljungby eller Klippan, där han skötte

affärerna och övertog mitt lass, och så körde jag hem om natten med tom vagn och tidigt på morgonen till Torekov. Så läste jag på nytt och körde och träffade honom som dagen förut osv. Så höll vi på hela sillatiden, det vill säga två och en halv månad: september, oktober och lite in i november.

I Torekov fanns 8-lo sillabåtar med en sex-åtta man i varje båt. Varje man i båten hade omkring en lo sillagarn.

Sen kom stenkrossarna.

Vallin var den förste, som hade stenkross. Han var en sträng man att arbeta för, och fast det ösregnade, fick man tacka svinen för att få arbete. Var man det minsta ovillig, tog han bara upp pengabörsen och betalte, och så fick man gå. Man fick 18 öre i timmen, och man fick hålla mat själv, men dom flesta arbetarna hade sina hem i närheten.

Sen tog man sten på Hallands Väderö, och där fick man 25 öre i timmen. Vi fick fri överfart från Torekov på måndagarna och hem på lördagarna. Vi hade mat med oss för veckan, och vi bodde i kaserner vid stenkrossen, och det var 18-20 man, som arbetade vid den.

På den tiden var det så gott om kaniner på Väderön, att vi sprang fatt dom och sålde dom till småpojkar i land.

Vi började arbetet klockan 7 och sdutade vid 5-tiden.

Efter Väderötiden kom jag till Dagshög, som sysselsatte 60-70 arbetare. Det var folk från Halland, Småland, Blekinge, Hälsingborg och Ängelholm. Maskinerna hade kommit ända från Amerika, och själva stenkrossen såg ut precis som en kaffekvarn. Och det var en farlig stenkross till att gå; trots att vi var två bergssprängare, kunde vi knappt hinna med att få fram sten. Så läste vi på pråmar. Båtarna kom med en tom pråm och gick med en full.

Hamnen i Dagshög ödelades 1912 av en storm, tre år efter det att stenkrossen lagts ner.

Dåglönen var 40 öre i timmen, men vi, som var i berget, tjänade 20-22 kronor om dagen. Bergsprängarna var avlönade genom ackord.

Vi hade djupa borrar på 22 fot. Det var två, som slog, och en, som drejade vid varje borr.

Vi fick pengar var fjortonde dag. Då gick vi till hotell Kattegat och

satt där och kasta ut alla pengarna, så att en till och med måste krita maten. Men där var varken dans eller fruntimmer.

Två danskar Hunter, far och son, ägde krossen. De hade åkeri i Köpenhamn, men förlorade vars ett hundra tusen på stenkrossen i Dags-
hög och blev alldeles renrakade. Och sen tog ju stormen hamn och allt ihop, men då hade krossen redan lagts ner.

Bäckebo stenkross (i gång 1923) hade också en dansk ägare; han hette Ishög, och vi var 30 man där. Stenen fraktades med småpråmar till Danmark. Krossen köptes sedan av en konsul Hansson, som hade den i två år. Han var en bra karl; varje jul fick alla arbetarna var sin julklapp, men så ville det sig inte mera, och den las ner, när jag var fentiofem år gammal.

Vi muntrade upp arbetet med visan:

Vår lilla ö, vad den ^{är} täck och skön
vid Östersjön, där vilar lilla mön,
och runt omkring slår böljan mot
kring dalens brädd, kring klippans branta fot.
Och här arbetas av män av alla sädag,

ja, tyskar, danskar

norska, svenska män.

Och alla männer här slår samma takt,
här borras ner i bergens djupa schakt.

Här ligger ständigt skepp uti vår hamn,

som tager sten uti sin öppna famn

och drager forsande utöver sjön

och kommer sedan hem med rundlig lön.

Av denna penning får vi var sin del

av inspektoren, som tar aldrig fel.

Han delar ut liksom en far

till den, som redeligt arbetat har.

En annan visa, som det gick bra att borra till, var den här:

O jungfru Maria var helig och from

hon kurtisera med vem som kom.

När som saken kom till handa,

satte hon skuld på den heliga anda.

När då Josef kom,

övertog han jungfru Marias dom,

men det var guds barn,

det visste han ej den dumme fan.

En annan visa:

Så reste jag till Stockholms stad för att söka mig hyra,
så mötte jag en vega-sven, han frågte mig, om jag kunde styra.

Så frågte jag, var skeppet låg, varthän han ville mig föra.

I norra hamnen där ligger skeppet Vega.

När vega-svennen är riktigt god, så ändrar han på maten;
i stället för ärtor och fläsk, så får vi gryn och vatten,
och brännevin får vi så mycket vi vill,

ha ja bara vi kunna dricka,

en halver snaps till varje man det får vi var femte vecka.

Och vega-svennen, den ärans man, han må vi ej begapa,

när han får rakat skägget av,

så liknar han en apa.

Detta var en visa om en riker tase, som var skeppare i Ramsjö och hade en
skuta, som hette Vega. Jag var tio år, när dom högg upp skeppet i Ramsjö.

Höns å jäss di rennar, nes
 stekta Öndar ännu fler
 flyga in på bordet med
 kniv å gaffel i låret
 är dett inte löjligt ja
~~det~~ är ack vad det är
 fröderligt skada att
 Amerika ligger så långt
 ifrån. ^(skulle)

Träden som på ~~land~~
 landet står äro fulla
 af roker flickorna
 som på landet går
 äro dejliga dock
 är det inte löjligt
 ja ack vad det är
 fröderligt skada att
 Amerika ligger så långt
 ifrån